

İNSANIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE SORUMLULUĞU

İnsanın var oluşu ile özgürlüğü, birbirinden ayrılmaz iki ögedir. Özgürlük; bir şey yapma ve bir şey yapmama arasındaki seçimdir. Çünkü özgür olmanın temel kavramı, seçimdir. ‘Seçme’ ve ‘eylem’, özgür olmanın vazgeçilmez koşuludur.

İnsan; iradesiyle yapma, seçme ve ayırt etme gücü olan sorumlu bir varlıktır. Sorumluluk ise, insanın iradesi ve seçmesinin bir ürünüdür. İnsanın, evrendeki tek özgür ve sorumlu varlık olması da onu diğer varlıklardan üstün bir konuma taşımıştır¹.

İnsan, özgürlüğü oranında yaptıklarından sorumludur. İnsanın sahip olduğu her hakkın karşılığında bir de sorumluluğu vardır. Ahiretin varlığına da anlam kazandıran, insanın özgür bir seçimle eylem yapması ve bunun karşılığında da sorumluluk yüklenmesidir. Bütün bunlarla birlikte insan için sınırsız bir özgürlük yoktur. Çünkü insan iradesinin bir sınırı ve sonu vardır. Belli bir zaman ve yerde geçerlidir. İnsan, kendisini doğrudan ilgilendiren alanlarda özgürdür. Sınırsız ve sonsuz bir irade özgürlüğü, ancak Allah için söz konusudur.

Kutsal kitaplar, peygamberler insanları özgürlükleri ve sorumluluklarının bilincinde olmaya çağırıştır. Çünkü özgürlük, insanı bir şeye körü körüne bağlılıktan kurtaran, yaşamı geliştiren ve insana canlılık kazandıran önemli bir etkidir.

Kur'anıkerim’de gerek bireysel ve gerekse toplumsal alanda insanın sorumluluğu ile ilgili pek çok örneğe yer verilmiştir:

-İnsana iyilik ve kötülük yapma yeteneği ve sorumluluk verilmiştir.¹

-İnsana izleyeceği yol gösterilmiştir.²

-İnsan ancak çalışmasının karşılığını bulacaktır.³

-Herkesin kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararına olacaktır.⁴

-Sorumluluk taşıyan hiç kimseye, başkasının sorumluluğu yüklenmez.⁵

-Allah, kimseye gücünün üstünde bir sorumluluk yüklememiştir.⁶

Kur'an'da bu ve benzeri ifadelerle, seçme ve seçimi doğrultusunda eylem yapma özgürlüğüne sahip kılınan insanın yaptıklarından yine kendisinin sorumlu tutulacağı vurgulanır: “Herkes kendi kazandığının hesabını verecektir.”⁷

Kur'an'da, insanın ilgisine ve bilgisine sunulan tüm konular insana sorumluluklarını göstermekte ve anımsatmaktadır. Çünkü insanın ilgili olduğu her şey, kendisine bir sorumluluk yüklemektedir.⁸ Bunun için insanın sahip olduğu her yetiyi yerli yerince kullanması gerekmektedir. Bunu iyi yapmayan;⁹ görme, düşünme, değerlendirme ve uygulama mekanizmasını çalıştırmayan, sorumluluklarının bilincinde olmayan insan Kur'an’da eleştirilir.¹⁰

Kur'an'da insanın sorumluluğu, onun başına gelen olumsuzlukların belirtildiği ayetlerde öne çıkartılmakta ve “Allah onlara haksızlık etmedi; fakat onlar kendilerine haksızlık ediyorlar.”¹¹ tarzında belirtilmektedir. İnsanın kendine haksızlık etmesi; onun özgür iradesiyle seçimini yanlıştan yana yapması ve bunun sorumluluğunun da kendisine ait olması demektir. Burada yol gösteren Allah’tır, buna uyup uymamakta özgür olan ve sonucuna katlanacak olan da insandır.

6. İNSAN ÖZGÜRLÜĞÜ ORANINDA SORUMLUDUR

Kur'an, insanın yaşadığı evreni, içindeki varlıkları ve toplumsal yasaların işleyiş tarzını öğrenmesini ister.¹² İnsanın, geçmişi, bugünü ve geleceği hakkında düşünmesini öğütler.

İnsanın toplumsal sorumluluklarına Kur'anikerim'de şöyle değinilir:

“Başınıza gelen herhangi bir kötülük, kendi ellerinizle işledikleriniz yüzündendir.”¹³, “...Sonunda yaptıklarının kötülükleri onlara ulaştı.”¹⁴, “...Haksızlık edenlerin de yaptıkları kötülükler başlarına gelecektir.”¹⁵

Toplumun yapıp ettikleri karşısındaki sorumluluğunun yalnızca kendilerine ait olduğu Kur'an'da şöyle belirtilmiştir: “Onlar geçmiş birer toplumdur. Kazandıkları kendilerine, kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından sorumlu değilsiniz.”¹⁶ Herkesi kendi özgür seçimiyle yaptığı bağlamakta ve herkes de kendi yaptığı sorumluğunu taşımaktadır.

Erdoğan PAZARBAŞI
(Bu yapıt için hazırlandı.)

¹⁾ 91/Şems suresi, 8-10 ²⁾ 76/İnsan suresi, 3 ³⁾ 53/Necm suresi, 39 ⁴⁾ 2/Bakara suresi, 286
⁵⁾ 6/En'âm suresi, 164 ⁶⁾ 2/Bakara suresi, 286 ⁷⁾ 52/Tûr suresi, 21 ⁸⁾ 3/Âl-i İmrân suresi, 13
⁹⁾ 4/Nisâ suresi, 78 ¹⁰⁾ 47/Muhammed suresi, 23-24 ¹¹⁾ 3/Âl-i İmrân suresi, 117 ¹²⁾ 48/Fetih suresi, 23 ¹³⁾ 42/Şûrâ suresi, 30 ¹⁴⁾ 16/Nahl suresi, 34 ¹⁵⁾ 39/Zümer suresi, 51 ¹⁶⁾ 2/Bakara suresi, 134.